

Formative Assessment: Improving Learning in Secondary Classrooms

Summary in Hungarian

Formatív értékelés: A tanulás javítása a középiskolai osztályokban

Összefoglalás magyarul

Az értékelés az oktatási folyamat szerves része. A legkönnyebben átlátható értékelések szummatív jellegűek: tesztekkel és vizsgákkal mérik, hogy mit tanultak meg a diákok, illetve az iskolákon számon kérik a tanulói teljesítményt. Az értékelés azonban lehet „formatív” is. A formatív értékelés a tanulók előrehaladásának és megértésének gyakori, interaktív értékelésére irányul. Ezáltal a tanárok a tanítási módszereket jobban hozzá tudják igazítani a meghatározott tanulási szükségletekhez.

A formatív értékelés abban különbözik a szummatív értékeléstől, hogy a formatív folyamatban összegyűjtött információ a teljesítmény összegzése helyett inkább a fejlődés megalapozását szolgálja. A formatív értékelés elvei alkalmazhatók iskolai és politikai szinten a további fejlesztés területeinek meghatározására, valamint az oktatási rendszereket átfogó módon a konstruktív értékelési kultúrák elősegítésére. A tanulmányok azt mutatják, hogy a magas hallgatói teljesítmény elősegítésére a formatív értékelés az egyik leghatásosabb stratégia. Továbbá, fontos eszköz a tanulmányi eredmények méltányosságának javítására, valamint a hallgatók tanulási készségének fejlesztésére is. A formatív értékelést azonban nem gyakorolják rendszeresen, különösen – a jelen tanulmány középpontjában álló – alsó középfokú oktatásban, ahol az innováció és a változás korlátait gyakran nehezebb legyőzni. Az egyik korlát az iskola számadási kötelezettsége miatt az osztálytermi alapú formatív értékelés és az igen könnyen átlátható szummatív tesztek között érzékelhető feszültség (a tanárok hajlamosak rá, hogy a tesztekre tanítsanak), míg a másik az értékelés és felmérés rendszer-, iskola- és osztálytermi megközelítései közötti kapcsolat hiánya.

A jelen tanulmány a formatív értékelés gyakorlatát vizsgálja osztályokban és iskolákban, az alábbi nyolc ország oktatási rendszerében: Ausztrália (Queensland), Kanada, Dánia, Anglia, Finnország, Olaszország, Új-Zéland és Skócia. A tanulmány a szokásos OECD-tanulmányoknál jelentősebb súlyt fektet az osztálytermi gyakorlatra.

Ezzel a megközelítéssel a tanulmány az egyes országokban alkalmazott értékelések alapján körvonalazza a formatív értékelés koncepcióját, valamint elemzi, hogy a formatív értékelés használatát támogató politikák miként tudnak fejlődni. A tanulmány rámutat arra is, hogy hogyan tudja a politika jobban támogatni a formatív értékelés szélesebb körű használatát.

A tanulmány három fő részből áll:

- Az **I. rész** ismerteti az OECD elemzését a formatív értékelésről szóló esettanulmány megállapításairól és nemzetközi kutatásról. A főbb megállapítások az alábbi alcímek alatt kiemelésre kerültek.
- A **II. rész** bemutatja az esettanulmány minden egyes résztvevő országban gyűjtött bizonyítékait. Az esettanulmányba bevont iskolákra azért esett a választás, mert hasznos példákat nyújtanak az igen hatékony formatív értékelés gyakorlati alkalmazására, és ennél fogva jól ábrázolják a lehetőségeket. Míg az esettanulmányok között vannak közös elemek is, számos, egymástól különböző tanítási és tanulási módszert is tartalmaznak, ilyen például egy kooperatív tanulási program Skóciában; a tanítás és tanulás átformálását megcélzó, az IKT (információs-kommunikációs technológiák) használatára összpontosító iskola Québecben; egy a maori diákok kulturális és tanulási igényeit kiszolgáló program Új-Zélandon; valamint a demokráciát elősegítő módszerek dán iskolákban. Minden esettanulmány azon politikai környezet áttekintésével kezdődik, amelyben az iskolák működnek, tájékoztatást nyújt az osztálytermi tanításról és értékelésről, és megvizsgálja az iskola vezetői által a változási folyamatnak szabott irányt.
- A **III. rész** olyan angol, francia és német irodalmi áttekintéseket tartalmaz, melyek az adott hagyományok tükrében jellemzik a formatív értékelés kutatási környezetét. Paul Black és Dylan Wiliam angol irodalmi áttekintése összegzi a meglehetősen nagy hatást gyakorló 1998-as vizsgálatok megállapításait, valamint ezt követően a tanárokkal végzett együttműködés tapasztalatait, melynek célja az volt, hogy a kutatási eredményeket egy kísérleti program keretében átültesse a gyakorlatba. Megállapítják, hogy míg a hatékony tanulást elősegítő osztály jellemzőiről sokat tudunk, kevésbé ismert ennek szélesebb körben való megvalósítása.
Linda Allal és Lucie Mottier-Lopez áttekintése a francia nyelvű irodalomról szóló külön hangsúlyt helyez a „szabályozás” koncepciójára (hogyan szervezik a tanárok a tanulást a diákok érdekében, velük együttműködve). Nem csupán a diákok visszajelzésekkel való ellátásának fontosságát hangsúlyozzák, hanem azt is, hogy az oktatást alkalmassá kell tenni a különböző hallgatói igények kielégítésére, valamint a hallgatónak biztosítani kell az önértékeléshez szükséges készségeket és eszközöket.
Olaf Köller áttekintése a német irodalmat kutatja oktatáspszichológiai szempontból, különös tekintettel arra, hogy hogyan reagálnak a diákok a visszajelzés különböző formáira, melyek a formatív értékelés egyik kulcsfontosságú elemét adják. A megállapítások arra mutatnak rá, hogy a tanulmányi cél felé vezető egyéni fejlődésen alapuló visszajelzés hatása jelentősebb, mint a többi hallgatóval való összehasonlítás.

A formatív értékelés fogalmának bemutatása

Az 1. fejezet meghatározza a formatív értékelés fogalmát és bizonyítja a hatékonyságát a hallgatói teljesítmény javulására, a tanulmányi eredmények méltányosságára, valamint a készségek megtanulásának megtanulására vonatkozóan. A fejezet azt sugallja, hogy a formatív értékelés elvei a javítandó területek azonosítására, valamint a hatékony és építő jellegű értékelési kultúra előmozdítására is használhatók az osztályok szintjétől egész rendszerekig. A fejezet a tanulmány vonatkozási körének és módszertanának áttekintésével fejeződik be.

A különböző politikai megközelítések vizsgálata

A 2. fejezet bemutatja a politikai megközelítések azon sorát, amelyet az esettanulmányban szereplő országok fejlesztettek ki a formatív értékelés szélesebb körű alkalmazásának elősegítésére. Az oktatási és értékelési szemléleteknek a teljes oktatási rendszerekre kiterjedő átalakítása erős politikai vezetést, a képzésbe és a szakmai fejlődésbe való jelentős befektetést, innovatív programokat, valamint megfelelő politikai ösztönzőket igényel. A fejezet egy keretrendszert hoz létre a politikai szemléletek elemzésére. Léteznek olyan jogszabályok, amelyek elősegítik, támogatják és prioritásnak minősítik a formatív értékelés gyakorlatát. Továbbá léteznek erőfeszítések az összegző adatok formatív célokra való felhasználásának ösztönzésére. A hatékony tanítás és a formatív értékelés irányelveit beágyazták a nemzeti tantervbe és más anyagokba. A formatív értékelés tényleges támogatására megvalósult az eszközökkel és példákkal való ellátás. Léteznek külön kezdeményezések és innovatív programok felé irányuló, a formatív értékelési szemléleteket magukban foglaló jelentős befektetések. Továbbá a tanárok formatív értékelés terén való szakmai fejlődésébe is befektetés történt. Minden oktatási rendszernek erősítenie kell majd a politikai mixet és mélyrehatóbb beruházásokat kell végrehajtania, amennyiben az oktatás és az értékelés tekintetében az egész oktatási rendszerekre kiterjedő igazi változások előmozdítását célozzák meg.

A formatív értékelés elemeinek megértése

A 3. fejezet megvizsgálja a formatív értékelés elemeit az esettanulmány kutatásában és a nemzetközi szakirodalomban meghatározottak szerint, az osztálytermi alkalmazás során egységesen felmerülő következő hat elemmel:

- Osztálykultúrák létrehozása, mely ösztönzi a kölcsönhatást és az értékelési eszközök használatát.
- Tanulmányi célok meghatározása, valamint a diákok egyéni tanulmányi fejlődésének nyomon követése a kitűzött célok felé.
- Az eltérő hallgatói igények kielégítése céljából változatos oktatási módszerek alkalmazása.

- Számos, a hallgatók megértését értékelő módszer alkalmazása.
- Visszajelzés a hallgatói teljesítményről, valamint az oktatás alkalmazkodása a felmért igények kiszolgálása érdekében.
- A hallgatók aktív bevonása a tanulási folyamatba.

Az esettanulmányban résztvevő nyolc ország iskoláinak tanárai a formatív értékelés mind a hat elemét átültették a gyakorlatba, miközben keretként alkalmazták őket a tanítás és tanulás számára. Sokan azt mondták, hogy alapvető változásokat hajtottak végre tanítási módszereikben – a hallgatókkal való kölcsönhatásban, a tanulási helyzet kialakításának módjában, valamint a hallgatók tanulási céljaik felé történő orientálásában, sőt, még a hallgatói sikerről alkotott felfogásukban is. A felmérés annak fontosságára is rámutat, hogy a tanárok *hogyan* alkalmazzák az egyes elemeket a hallgatói teljesítményekre gyakorolt hatás kifejtésekor.

A formatív értékelés gyakorlati elemzése

A 4. fejezet életszerű leírást ad a formatív értékelés minden egyes eleméről a gyakorlatban. A számos, különféle környezetből vett példák segítenek elmozdítani a formatív értékelésről szóló vitákat az átfogó elvek szintjéről a formatív szemlélettel járó változások konkrétabb megértése irányába. A fejezet olyan sajátos megközelítésmódokat és technikákat mutat be, amelyeket a tanárok az osztályon belüli fokozottabb kölcsönhatás ösztönzése, a hallgatói megértés jobb felmérése, és a hallgatók ön- és társértékelési készségeinek fejlesztése érdekében alkalmaztak. A formatív értékelés kemény munkával jár, és változtatást igényel a tanárok saját és diákjaik szerepének megítélésében.

Az iskolai és osztályszintű előnyök és korlátok nevesítése

Az 5. fejezet azon pedagógusok aggodalmának ad hangot, akik kételkednek afelől, hogy a tanárok és iskolák általánosságban a logisztikai kihívások dacára képesek áttérni a formatív értékelésre. A fejezet az esettanulmány anyagából merítve szemlélteti, hogy a tanárok számos különféle technikával való kísérletezést követően egyszerű és ötletes megoldásokat tudtak találni olyan problémákra, mint például a nagy osztálylétszám vagy a széleskörű tantervi követelmények. Némi tapasztalatszerzést követően már nagyobb kihívást jelentő diákokkal szemben is elkezdték alkalmazni a formatív értékelés módszereit. A fejezet továbbá megvizsgálja az iskolai vezetők nélkülözhetetlen szerepét a változások kezdeményezésben, elmélyítésben és fenntartásában.

A politikai kihívásoknak való megfelelés

A 6. fejezet megvizsgálja az esettanulmány megállapításaiból levonható politikai következtetéseket és megjelöli azokat az irányokat, amelyekben a politika megkönnyítheti és ösztönözheti a formatív értékelés szélesebb körű alkalmazását. Az oktatás és értékelés rendszerszintű változásai erős politikai vezetői képességet igényelnek. Ez azt jelenti, hogy a politika kialakítóinak és a tisztviselőknek következetes

üzeneteket kell küldeniük a minőségi oktatás és tanulás fontosságáról, valamint arról, hogy az oktatásnak igazodnia kell a különböző hallgatói igényekhez, és elő kell segítenie a hallgatók tanulási készségének fejlődését. Az oktatásra és tanulásra összpontosító politikának fel kell ismerni a kérdés összetettségét, érdekeltnek kell lennie a tanulás folyamatában, és az iskolák és tanárok teljesítményének jobb megértéséhez pedig a mutatók és eredménymérők széles skálájából kell meríteni. A fejezetben tárgyalt hat politikai alapelv a következő:

- Továbbra is hangsúlyt helyezni az oktatásra és tanításra.
- Összehangolni a szummatív és formatív értékelési módszert.
- Biztosítani az osztály-, iskola- és rendszerszintű értékelés közötti kapcsolatot, valamint azt, hogy minden egyes szinten a fejlesztések megalapozása végett, formatív céllal kerülnek alkalmazásra.
- A képzésbe és a formatív értékelés támogatásába való beruházás.
- Az innováció ösztönzése.
- Erősebb összekötő kapcsolatokat létesíteni a kutatás, a politika és a gyakorlat között.

© OECD 2004

Ez az összefoglalás nem hivatalos OECD fordítás.

Ez az összefoglalás abban az esetben másolható,
ha megemlítsére kerül az OECD szerzői joga és az eredeti kiadvány címe.

**A többnyelvű összefoglalások az eredetileg angol ill. francia nyelvű
OECD kiadványok kivonatos fordításai.**

**Az OECD Online Könyvesboltban díjmentesen állnak rendelkezésre.
www.oecd.org/bookshop/**

További információ kérhető a Közügyi és Kommunikációs Igazgatóság
Jogi és Fordítási Csoportjától.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Látogasson el honlapunkra: www.oecd.org/rights/

